

Nogmaals de Bijenorchis (*Ophrys apifera* Hudson) in het Delta-gebied

C. Sipkes ('Leemgaarde', kamer 301, Patrijzenlaan 6, 3233 BR Oostvoorne)

Once more *Ophrys apifera* Hudson in the south-west of the Netherlands

Some 200 specimens of *Ophrys apifera* were found in a moist, formerly saline but now desalinated terrain along one of the new dykes connecting the former islands in the province of Zeeland. The lasting occurrence of the orchid is threatened by mice and by *Salix* and *Hippophaë* scrub overgrowing the locality.

De Bijenorchis (*Ophrys apifera*) is in ons land bekend uit Zuid-Limburg, Holland en Zeeland.¹ Daarbij is in de loop van de 20ste eeuw het zwaartepunt van haar verspreiding steeds meer in het Deltagebied komen te liggen.^{2,3} De aantallen planten wisselen nogal per groeiplaats en per jaar. Maar de records worden toch wel gebroken door een vondst van ca. 200 exemplaren langs de weg van Oude Tonge naar Zierikzee, even ten noorden van Bruinisse.

Op 23 juni j.l. bezochten P. Hoek en ik deze laatste vindplaats, een lange strook aan de voet van de dijk, vroeger zout maar als gevolg van de Deltawerken nu verzoet. Door het Staatsbosbeheer zijn hier Wilgen en Duindoorns geplant – niet de bij ons inheemse vorm van *Hippophaë rhamnoides* maar de Middeneuropese subsp. *fluviatilis*. Het was er niet bepaald moerassig, maar over de brede geasfalteerde dijkvloeiing stroomt na iedere regenbui water naar de groeiplaats. De rijkdom aan Bijenorchissen is toe te schrijven aan het milde winterklimaat van het Deltagebied, het gehalte van de grond aan kalk (in de vorm van schelpgruis) en de creatie van de voor veel Orchideeën vereiste pionier-groeiplaatsen.

Behalve Bijenorchissen stonden er ook een honderdtal Rietorchissen (*Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*) en een tiental Bosorchissen (*D. maculata* subsp. *fuchsii*).⁴ De vegetatie ter plaatse is moeilijk te typeren, bijna ruderaal maar zonder Grote brandnetels (*Urtica dioica*), met veel Riet (*Phragmites australis*) en andere grassen en op de hogere plekken Distels (*Carduus nutans* en *Cirsium arvense*). De grond was niet kleiachtig, wel humusrijk. De Bijenorchissen waren grote planten, gerekt onder invloed van beschaduwing door de vrij dichte vegetatie. Er waren weinig of geen konijnen, wel massa's muizengangen boven op de dijk. Als de muizen zich verder uitbreiden, is het met de Orchideeën gedaan, zoals we eerder bij Asperen in de Neder-Betuwe konden waarnemen. Bestrijding van de muizen zou dus in het voordeel van de Bijenorchis werken. Verder verdient het aanbeveling de grote struiken te kappen, maar niet in de winter, aangezien dan de Bijenorchis-rozetten boven de grond staan.

Enkele exemplaren van *Ophrys apifera* hadden een smalle onderlip en behoorden dus tot de vorm die wel als var. *trollii* wordt onderscheiden.

1. Th. A. Hattink, 1985. *Ophrys apifera* Hudson. In J. Mennema, A. J. Quené-Boterenbrood & C. L. Plate (redactie), Atlas van de Nederlandse Flora 2: 223. Utrecht.
2. C. Sipkes, 1985. *Ophrys apifera* Hudson in Zeeland. *Gorteria* 12: 225–226.
3. R. van der Meijden & W. J. Holverda, 1987. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 1985 en 1986. *Gorteria* 13: 221–242.
4. Wetenschappelijke namen volgens R. van der Meijden, E. J. Weeda, F. A. C. B. Adema & G. J. de Joncheere, 1983. Heukels' Flora van Nederland, ed. 20. Groningen.
Nederlandse namen volgens R. van der Meijden & L. Vanhecke, 1986. Naamlijst van de flora van Nederland en België. *Gorteria* 13: 85–170.